Zbornik sudske prakse

PRESUDA SUDA (treće vijeće)

28. srpnja 2016.*

„Zahtjev za prethodnu odluku – Poljoprivreda – Uredba (EZ) br. 1/2005 – Zaštita životinja tijekom prijevoza – Duga putovanja – Prilog I., poglavlje V., točka 1.4. podtočka (d) – Trajanje putovanja i odmora životinja tijekom prijevoza – Prijevoz goveda – Pojam ‚[dostatan] odmor od najmanje sat vremena' – Mogućnost prekida prijevoza u više navrata – Članak 22. – Kašnjenje tijekom prijevoza – Uredbe (EZ) br. 1234/2007 i (EU) br. 817/2010 – Izvozne subvencije – Zahtjevi povezani s dobrobiti živih životinja vrste goveda tijekom njihova prijevoza – Uredba br. 817/2010 – Članak 2. stavci 2. do 4. – Službeni veterinar na točki izlaza – Izvješće i napomena na ispravi koja predstavlja dokaz o izlasku iz carinskog područja Unije o tome jesu li poštovane mjerodavne odredbe Uredbe br. 1/2005 – Nezadovoljavajući rezultat provedenih pregleda – Članak 5. stavak 1. točka (c) – Obvezujuća ili neobvezujuća narav te napomene za nacionalno tijelo nadležno za isplatu izvoznih subvencija"

U predmetu C-469/14,

povodom zahtjeva za prethodnu odluku na temelju članka 267. UFEU-a, koji je uputio Finanzgericht Hamburg (Financijski sud u Hamburgu, Njemačka), odlukom od 29. kolovoza 2014., koju je Sud zaprimio 14. listopada 2014., u postupku

Masterrind GmbH

protiv

Hauptzollamt Hamburg-Jonas,

SUD (treće vijeće),

u sastavu: L. Bay Larsen, predsjednik vijeća, D. Šváby (izvjestitelj), J. Malenovský, M. Safjan, i M. Vilaras, suci,

nezavisni odvjetnik: N. Wahl,

tajnik: A. Calot Escobar,

uzimajući u obzir očitovanja koja su podnijeli:

— za Hauptzollamt Hamburg-Jonas, S. Heise, u svojstvu agenta,

— za francusku vladu, S. Ghiandoni i D. Colas, u svojstvu agenata,

— za Europsku komisiju, B. Eggers i B. Schima, u svojstvu agenata,

saslušavši mišljenje nezavisnog odvjetnika na raspravi održanoj 21. siječnja 2016.,

* Jezik postupka: njemački

donosi sljedeću

Presudu

1 Zahtjev za prethodnu odluku odnosi se na tumačenje, s jedne strane, Priloga I., poglavlja V., točke 1.4. podtočke (d) Uredbi Vijeća (EZ) br. 1/2005 od 22. prosinca 2004. o zaštiti životinja tijekom prijevoza i s prijevozom povezanih postupaka i o izmjeni direktiva 64/432/EEZ i 93/119/EZ i Uredbe (EZ) br. 1255/97 (SL 2005., L 3, str. 1. i ispravak SL 2011., L 336, str. 86.) (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 3., svezak 58., str. 151.) i, s druge strane, Uredbe Komisije (EU) br. 817/2010 od 16. rujna 2010. o utvrđivanju detaljnih pravila u skladu s Uredbom Vijeća (EZ) br. 1234/2007 u pogledu zahtjeva za dodjelu izvoznih subvencija u vezi s dobrobiti živih životinja vrste goveda tijekom prijevoza (SL 2010., L 245, str. 16.) (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 3., svezak 57., str. 199.).

2 Zahtjev je podnesen u okviru postupka u kojem Masterrind GmbH osporava pravilnost odluke Hauptzollamta Hamburg-Jonas (glavni carinski ured u Hamburg-Jonasu, Njemačka) o povratu punog iznosa izvoznih subvencija koje su mu bile unaprijed isplaćene za izvoz pošiljke od šest rasplodnih goveda u Maroko.

Pravni okvir

Pravo Unije

Uredba br. 1/2005

3 Uvodne izjave 11. i 19. Uredbe br. 1/2005 glase kako slijedi:

„(11) Potrebno je osigurati dosljednu i učinkovitu primjenu ove Uredbe u Zajednici s obzirom na njezino temeljno načelo prema kojem se životinje ne smiju prevoziti na način koji bi mogao izazvati njihovu ozljedu ili neopravdanu [nepotrebnu] patnju i uputno je utvrditi iscrpne odredbe o posebnim potrebama koje se javljaju u vezi s različitim vrstama prijevoza. Takvi se propisi trebaju tumačiti i primjenjivati u skladu s naprijed spomenutim načelom i na vrijeme se osuvremenjivati kad god se čini, s obzirom na nove znanstvene spoznaje, da više ne osiguravaju poštivanje gore navedenog načela za specifične vrste životinja ili vrste prijevoza.

[...]

(19) Uredba Vijeća (EEZ) br. 3820/85 od 20. prosinca 1985. o usklađivanju određenog socijalnog zakonodavstva vezanog uz cestovni promet [(SL 1985., L 370, str. 1.)] predviđa najdulje trajanje vožnje i najkraće trajanje odmora za vozače cestovnih vozila. Uputno je da se trajanje putovanja za životinje slično regulira. Uredba Vijeća (EEZ) br. 3821/85 od 20. prosinca 1985. o tahografu u cestovnom prometu [(SL 1985., L 370, str. 8.) (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 7., svezak 7., str. 4.)] predviđa instaliranje i uporabu tahografa kako bi se osigurala učinkovita provjera pridržavanja socijalnog zakonodavstva koje se odnosi na cestovni prijevoz. Potrebno je da ti podaci budu dostupni i da se provjeravaju kako bi se poštivalo vrijeme ograničenja trajanja putovanja u skladu sa zakonodavstvom koje se odnosi na dobrobit životinja."

4 U skladu s člankom 3. te uredbe, naslovljenim „Opći uvjeti za prijevoz životinja":

„Nitko ne smije prevoziti životinje niti učiniti da se prevoze na način koji bi kod njih mogao izazvati ozljedu ili nepotrebnu patnju.

Nadalje, moraju se ispuniti sljedeći uvjeti:

(a) moraju se unaprijed poduzeti sve potrebne mjere kako bi se na najmanju moguću mjeru smanjila duljina putovanja i zadovoljile potrebe životinja tijekom putovanja;

[...]

(f) prijevoz se obavlja bez kašnjenja do mjesta odredišta, a uvjeti stanja životinja redovito se provjeravaju i održavaju na odgovarajući način;

[...]

(h) životinjama se u odgovarajućim razmacima osiguravaju voda, hrana i odmor, a kakvoćom i količinom moraju odgovarati njihovoj vrsti i veličini."

5 U skladu s člankom 6. stavkom 3. Uredbe br. 1/2005, prijevoznici moraju prevoziti životinje u skladu s tehničkim pravilima iz Priloga I. toj uredbi.

6 Poglavlje V. tog priloga sadržava pravila koja se odnose na vremenske razmake između pojenja i hranjenja kao i na trajanje putovanja i odmora. Točka 1.4. tog poglavlja odnosi se na cestovni prijevoz, među ostalim, životinja vrste goveda, osim teladi, za duga putovanja koja su člankom 2. točkom (m) Uredbe br. 1/2005 definirana kao putovanja koja traju više od 8 sati, a koja počinju trenutkom kretanja prve životinje iz pošiljke. Odjeljak 1. toga poglavlja glasi kako slijedi:

„1.1. Zahtjevi navedeni u ovom odjeljku primjenjuju se na kretanje domaćih kopitara, osim onih registriranih, domaćih životinja govođih, ovčjih, kozjih i svinjskih vrsta, osim u slučaju zračnog prijevoza.

1.2. Vrijeme putovanja za životinje koje pripadaju vrstama navedenim u točki 1.1. ne smije biti dulje od osam sati.

1.3. Maksimalno vrijeme putovanja iz točke 1.2. može se produljiti ako se ispune dodatni zahtjevi navedeni u poglavlju VI.

1.4. Vremenski razmaci između napajanja i hranjenja, trajanje putovanja i odmora kad se upotrebljavaju cestovna prijevozna sredstva koja ispunjavaju zahtjeve navedene u točki 1.3. utvrđeni su kako slijedi:
(a) telad [...]
(b) svinje [...]
(c) domaći kopitari [...]
(d) svim ostalim životinjama iz točke 1.1. mora se nakon 14 sati putovanja osigurati [dostatan] odmor od najmanje sat vremena, tijekom kojeg im se [osobito] daje tekućina i, prema potrebi, hrana. Nakon odmora mogu se prevoziti tijekom daljnjih 14 sati.

1.5. Nakon utvrđenog trajanja putovanja životinje se moraju istovariti, napojiti i nahraniti te se najmanje 24 sata moraju odmarati.

[...]

1.8. U interesu životinja vrijeme putovanja navedeno u točkama 1.3, 1.4. i 1.7(b) može se produljiti za dva sata, vodeći pritom računa o blizini mjesta odredišta.

[...]"

7 Članak 22. Uredbe br. 1/2005, naslovljen „Kašnjenje tijekom prijevoza”, određuje:

„1. Nadležno je tijelo dužno poduzeti odgovarajuće mjere da spriječi ili na najmanju moguću mjeru svede svako kašnjenje tijekom prijevoza ili patnju životinja kad nepredvidive okolnosti onemogućavaju primjenu ove Uredbe. Nadležno je tijelo dužno osigurati posebne mjere na mjestu pretovara, izlaznim točkama i graničnim inspekcijskim postajama kojima se osigurava prednost prijevozu životinja pred drugim pošiljkama.

2. Nijedna se pošiljka životinja ne smije zadržavati tijekom prijevoza, osim kad je to izričito potrebno zbog dobrobiti životinja ili javne sigurnosti. Ne smije doći do neopravdanog kašnjenja između završetka utovara i polaska. Ako se koja pošiljka životinja tijekom prijevoza mora zadržati više od dva sata, mjerodavno tijelo mora osigurati odgovarajuće mjere za skrb o životinjama i, kad je to potrebno, njihovo hranjenje, napajanje, istovar i smještaj.”

Uredbe (EZ) br. 1234/2007 i br. 817/2010

8 Na temelju članka 168. Uredbe Vijeća (EZ) br. 1234/2007 od 22. listopada 2007. o uspostavljanju zajedničke organizacije poljoprivrednih tržišta i o posebnim odredbama za određene poljoprivredne proizvode (Uredba o jedinstvenom ZOT-u) (SL 2007., L 299, str. 1.) (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 3., svezak 9., str. 61.), odobravanje i isplata subvencije za izvoz živih životinja vrste goveda uvjetuje se poštovanjem odredaba utvrđenih u zakonodavstvu Unije koje se odnose na dobrobit životinja, a posebno zaštitu životinja tijekom prijevoza.

9 Ta je odredba implementirana Uredbom br. 817/2010.

10 Uvodnom izjavom 5. te uredbe propisano je da „procjena fizičkog i zdravstvenog stanja životinja zahtijeva posebno stručno znanje i iskustvo. Preglede, stoga, treba obavljati veterinar. Osim toga, potrebno je razjasniti opseg tih pregleda te utvrditi obrazac izvješća kako bi ti pregledi bili točni i usklađeni.”

11 U uvodnoj izjavi 7. te uredbe osobito je pojašnjeno da „ne dovodeći u pitanje slučajeve više sile priznate u sudskoj praksi Suda [...], kršenje navedenih odredaba o dobrobiti životinja ne dovodi do smanjenja, već gubitka izvozne subvencije u vezi s brojem životinja za koje nisu poštovani zahtjevi o dobrobiti.”

12 Člankom 1. Uredbe br. 817/2010 propisano je da je isplata izvoznih subvencija za žive životinje vrste goveda uvjetovana pridržavanjem članaka 3. do 9. Uredbe (EZ) br. 1/2005 i njezinih priloga tijekom prijevoza živih životinja vrste goveda do prvog mjesta istovara u trećoj zemlji krajnjeg odredišta.

13 U skladu s člankom 2. stavkom 2. Uredbe br. 817/2010:

„Službeni veterinar na točki izlaza u skladu s Direktivom Vijeća 96/93/EZ [od 17. prosinca 1996. o izdavanju certifikata za životinje i proizvode životinjskog podrijetla (SL 1997., L 13, str. 28.) (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 3., svezak 18., str. 76.)] provjerava za one životinje za koje je izvozna deklaracija prihvaćena:

(a) poštuju li se zahtjevi utvrđeni u Uredbi (EZ) br. 1/2005 od mjesta polaska, kako je određeno u članku 2. točki (r) te Uredbe, do točke izlaza,

[...]

Službeni veterinar koji je izvršio preglede sastavlja izvješće u skladu s obrascem određenim u Prilogu I. ovoj Uredbi i potvrđuje jesu li rezultati izvršenih pregleda u skladu s prvim podstavkom zadovoljavajući ili nisu.

[...] Preslika izvješća šalje se agenciji za plaćanje.”

14 U skladu sa stavcima 3. i 4. istog članka, ako spomenuti veterinar utvrdi da su zahtjevi iz stavka 2. ispunjeni, on to potvrđuje na ispravi koja predstavlja dokaz o izlasku iz carinskog područja Europske unije, osim za životinje za koje zahtjevi iz Uredbe br. 1/2005 nisu poštovani, ako je to slučaj.

15 Člancima 4. i 5. Uredbe (EZ) br. 817/2010 propisano je:

„*Članak 4.*

Postupak isplate izvoznih povrata [izvoznih subvencija]

[...]

2. Uz zahtjeve za isplatu izvoznih subvencija [...] prilažu se:

(a) pravilno ispunjena isprava iz članka 2. stavka 3. ove Uredbe;

[...]

Članak 5.

Neplaćanje izvoznih subvencija

1. Ukupan iznos izvozne subvencije po životinji izračunat u skladu s drugim podstavkom ne plaća se za:

[...]

(c) životinje za koje, s obzirom na isprave iz članka 4. stavka 2. i/ili sve ostale elemente koji su mu na raspolaganju u vezi s udovoljenjem ovoj Uredbi, nadležno tijelo smatra da se nisu poštivali članci 3. do 9. Uredbe (EZ) br. 1/2005 i njezini prilozi.

[...]”

Glavni postupak i prethodna pitanja

16 Masterrind je tijekom lipnja 2011. prijavio izvoz u Maroko šest rasplodnih goveda te su mu odlukom glavnog carinskog ureda u Hamburg-Jonasu od 13. srpnja 2011. unaprijed isplaćene subvencije za taj izvoz.

17 Iz odluke kojom se upućuje prethodno pitanje proizlazi da je tijek prijevoza kamionima iz Northeima (Njemačka) gdje su životinje utovarene do luke Sète (Francuska) gdje su ukrcane na brod za nastavak putovanja bio sljedeći:

— 16. lipnja 2011. od 10.30: utovar;

— istoga dana oko 11.30: polazak iz mjesta utovara;

— istoga dana u 19.00: zaustavljanje u trajanju od jednog sata u Wasserbilligu (Luksemburg), kako bi se životinjama dale hrana i voda;

— istoga dana u 22 sata: drugo zaustavljanje radi pojenja i hranjenja, u trajanju od deset sati, u Épinalu (Francuska), u skladu s obvezama vezanima uz trajanje vožnje i odmora koje proizlaze iz Uredbe (EZ) br. 561/2006 Europskog parlamenta i Vijeća od 15. ožujka 2006. o usklađivanju određenog socijalnog zakonodavstva koje se odnosi na cestovni promet i o izmjeni uredbi Vijeća (EEZ) br. 3821/85 i (EZ) br. 2135/98 te o stavljanju izvan snage Uredbe Vijeća (EEZ) br. 3820/85 (SL 2006., L 102, str. 1.) (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 5., svezak 6., str. 167.);

— 17. lipnja oko 8.00: nastavak putovanja;

— istoga dana u 17.00: dolazak u Sète.

18 Nakon što je na tom mjestu izvršio pregled, službeni veterinar na točki izlaza stavio je u izvješće o pregledu napomenu „Rezultati pregleda predviđenih člankom 2. Uredbe (EZ) br. 817/2010 nisu zadovoljavajući” za sve životinje. Naknadno je utvrđeno da, sukladno ocjeni francuskih veterinarskih tijela, prijevoz goveda bez istovara koji je, uključujući vrijeme odmora propisano za vozače kamiona, ukupno trajao dulje od 31 sat nije u skladu sa zahtjevima iz Uredbe br. 1/2005.

19 Slijedom toga, odlukom od 5. lipnja 2012., glavni carinski ured u Hamburg-Jonasu zatražio je povrat izvoznih subvencija isplaćenih Masterrindu, uvećano za 10 %.

20 Nakon podnošenja prigovora protiv te odluke, Masterrind se obratio Europskoj komisiji kako bi dobio njezino stajalište o tumačenju relevantnih odredaba poglavlja V. Priloga I. Uredbi br. 1/2005 koje se odnose na trajanje putovanja i odmora. Ta je institucija navela da smatra da te odredbe valja tumačiti na način da najveće dopušteno trajanje putovanja bez istovara za goveda iznosi 29 sati, računajući od utovara i uključujući odmor od jednog sata u vozilu, pri čemu se, vodeći računa osobito o udaljenosti odredišta, to trajanje u interesu životinja može produžiti za dva sata, pri čemu putovanje u svakom slučaju ne smije trajati više od 31 sat.

21 Odlukom od 19. srpnja 2013. glavni carinski ured u Hamburg-Jonasu odbio je Masterrindov prigovor, navevši da je bio vezan ocjenom službenog veterinara na točki izlaza.

22 Masterrind je podnio tužbu protiv te odluke Finanzgerichtu Hamburg (Financijski sud u Hamburgu, Njemačka), ističući da pojmove „odmor od najmanje sat vremena” iz Priloga I., poglavlja V., točke 1.4. podtočke (d) Uredbe br. 1/2005 treba tumačiti na način da odmor između dvaju intervala prijevoza može trajati više od jednog sata.

23 Prema mišljenju suda koji je uputio zahtjev, rješenje postupka koji se pred njime vodi ovisi, s jedne strane, o tome treba li izraz „odmor od najmanje sat vremena” iz Priloga I., poglavlja V., točke 1.4. podtočke (d) Uredbe br. 1/2005 tumačiti na način da odmor između dvaju razdoblja prijevoza može trajati dulje od jednog sata i, s druge strane, o tome može li se napomena službenog veterinara na točki izlaza u Francuskoj, u skladu s kojom tijek prijevoza o kojem je riječ u glavnom postupku nije bio u skladu sa spomenutom uredbom, osporavati pred njemačkim tijelom nadležnim za isplatu izvoznih subvencija za prijevoz životinja.

24 Kad je riječ o prvom pitanju, sud koji je uputio zahtjev smatra, prije svega, da nije relevantno što se prijevoz o kojem je riječ u glavnom postupku nije sastojao od dvaju razdoblja kretanja, kao što to proizlazi iz spomenute točke 1.4. podtočke (d), nego od triju intervala, koji su trajali, redom, 8 sati i 30 minuta, 2 sata i 9 sati, s obzirom na to da nijedan od njih kao ni dva naknadna intervala zajedno ne prekoračuju najveće dopušteno trajanje od 14 sati koje ta odredba propisuje za svako od njome predviđena dva razdoblja prijevoza.

25 Nadalje, pozivajući se na točku 15. presude od 9. listopada 2008., Interboves (C-277/06, EU:C:2008:548), kao i na točku 18. mišljenja nezavisnog odvjetnika Mengozzija u tom predmetu Interboves (C-277/06, EU:C:2008:162), sud koji je uputio zahtjev smatra da je tom odredbom određen

odmor između intervala putovanja koji mora trajati najmanje jedan sat, ali koji može trajati i duže od toga. Kad je riječ o cestovnom prijevozu goveda, taj sud smatra da je zakonodavac Unije opće pravilo iz članka 3. drugog stavka točke (a) Uredbe br. 1/2005, u skladu s kojim prije prijevoza treba poduzeti sve potrebne mjere kako bi se maksimalno ograničilo trajanje putovanja i povelo računa o potrebama životinja tijekom putovanja, konkretizirao pravilom iz Priloga I., poglavlja V., točke 1.4. podtočke (d) te uredbe, koje propisuje da odmor između intervala putovanja treba trajati najmanje jedan sat, a ne, kako to tvrdi Komisija, jedan sat.

26 Kad je riječ o svrsi tog odmora, sud koji je uputio zahtjev smatra da on ne smije biti namijenjen isključivo pojenju ili hranjenju životinja, pri čemu se poziva na pojam „osobito” ili na ekvivalentne pojmove iz različitih jezičnih verzija tog pravila, u izrazu „[dostatan] odmor od najmanje sat vremena, tijekom kojeg im se [osobito] daje tekućina i, prema potrebi, hrana”. Spomenuto vrijeme odmora moglo bi se dakle opravdati, kao u ovom slučaju, poštovanjem propisa u području trajanja vožnje i odmora koji vrijede za profesionalne vozače u cestovnom prometu, ako su životinje istodobno opskrbljene.

27 Naposljetku, po mišljenju suda koji je uputio zahtjev, odmori koji moraju pratiti dva razdoblja kretanja u trajanju od najviše 14 sati ne smiju prekoračiti ukupno 14 sati, što odgovara najvećem dopuštenom trajanju jednog razdoblja kretanja. Takvo ograničenje, koje taj sud ocjenjuje znatno manjim od vremena odmora od 24 sata s istovarom, predviđenim u Prilogu I. poglavlju V. točki 1.5. Uredbe br. 1/2005, nakon dvaju razdoblja kretanja od kojih svako može trajati najviše 14 sati, opravdano je činjenicom da vrijeme odmora bez istovara ima manje pozitivan učinak te ciljem da se što više ograniči trajanje razdoblja kretanja bez istovara.

28 Kad je riječ o drugoj točki, odnosno obvezujućoj naravi negativne napomene službenog veterinara na točki izlaza, prema kojoj tijek prijevoza o kojem je riječ nije bio u skladu s Uredbom br. 1/2005 za tijelo nadležno za isplatu izvoznih subvencija, sud koji je uputio zahtjev smatra da napomena tog veterinara koja sadržava njegovu ocjenu o tome je li poštovana ta uredba kao i njegov žig predstavlja administrativnu formalnost koja se može osporavati samo istodobno s osporavanjem meritorne odluke tijela nadležnog za isplatu izvoznih subvencija kojom se odbija ta isplata.

29 U prilog tom mišljenju taj sud smatra, kao prvo, da intervencija službenog veterinara na točki izlaza nema izravan pravni učinak prema izvozniku i trećima s obzirom na to da na pravni položaj izvoznika utječe samo odluka tijela nadležnog za isplatu izvoznih subvencija. Ta je intervencija stoga jedan od nekoliko stadija postupka, vodeći računa osobito o članku 4. stavku 2. točki (a) Uredbe br. 817/2010, u skladu s kojim je napomena službenog veterinara na točki izlaza postupovna pretpostavka koja je ispunjena neovisno o sadržaju, odnosno pozitivnoj ili negativnoj naravi napomene, pri čemu je meritorna ocjena u nadležnosti tijela koje odlučuje o isplati izvoznih subvencija.

30 Kao drugo, taj se sud poziva na presude od 13. ožujka 2008., Viamex Agrar Handel (C-96/06, EU:C:2008:158), i od 25. studenoga 2008., Heemskerk i Schaap (C-455/06, EU:C:2008:650), iz kojih proizlazi da pozitivna ocjena službenog veterinara na točki izlaza ne predstavlja neoborivi dokaz da su odredbe o prijevozu životinja poštovane pa, slijedom toga, ne obvezuje tijelo nadležno za isplatu izvoznih subvencija ako postoje elementi koji idu u prilog suprotnoj ocjeni.

31 Naposljetku, sud koji je uputio zahtjev smatra da izvješće o izvršenim pregledima, koje službeni veterinar na točki izlaza mora sastaviti prilikom stavljanja napomene na ispravu o izvozu i koje treba poslati spomenutom tijelu, sadržava elemente koji zahtijevaju stručno znanje veterinara, za koje taj sud smatra da ima posebnu vrijednost, ali koje ipak nije povezano s pravnom provjerom ispunjenja pravnih pretpostavki za stjecanje prava na subvencije koju izvršava agencija za plaćanje, imajući u vidu utvrđenja tog veterinara.

32 U tim je okolnostima Finanzgericht Hamburg (Financijski sud u Hamburgu) odlučio prekinuti postupak i uputiti Sudu sljedeća prethodna pitanja:

„1. Treba li odredbu točke 1.4. poglavlja V. Priloga I. Uredbi br. 1/2005, prema kojoj se životinjama nakon 14 sati kretanja mora osigurati dostatan odmor od najmanje sat vremena, ponajprije zato da bi ih se napojilo i po potrebi nahranilo, prije nego što se mogu prevoziti daljnjih 14 sati, tumačiti na način da intervali prijevoza mogu biti prekinuti [...] i odmorom koji traje dulje od sat vremena ili s više odmora od kojih jedan traje najmanje sat vremena?

2. Je li agencija za plaćanje pojedine države članice vezana napomenom službenog veterinara na točki izlaza u skladu s člankom 2. stavkom 3. Uredbe br. 817/2010, tako da zakonitost [negativne naravi] te napomene može provjeravati samo tijelo odgovorno za postupanje [tog veterinara], ili je ta napomena samo administrativna formalnost koja se može pobijati tek u pravnim lijekovima dopuštenima protiv meritorne odluke agencije za plaćanje?"

O prethodnim pitanjima

Prvo pitanje

33 Sud koji je uputio zahtjev prvim dijelom prvog pitanja nastoji saznati treba li točku 1.4. poglavlja V. Priloga I. Uredbi br. 1/2005 tumačiti na način da u okviru cestovnog prijevoza vrste životinja o kojoj je riječ, osobito vrste goveda, odmor između dvaju razdoblja kretanja od četrnaest sati može trajati više od jednog sata.

34 Valja utvrditi da odgovor na to pitanje proizlazi izričito iz samog teksta te odredbe u skladu s kojim se životinjama vrste goveda, nakon četrnaest sati prijevoza, mora osigurati dostatan odmor „od najmanje sat vremena". Naime, u skladu s tim nedvosmislenim tekstom, odmor između intervala kretanja može trajati više od jednog sata.

35 Međutim, kao što je to istaknuo nezavisni odvjetnik u točkama 58., 59. i 62. svojega mišljenja, prijevoz živih životinja mora, u tom istom aspektu, biti u skladu s općim uvjetima iz članka 3. Uredbe br. 1/2005. Naime, kao što proizlazi iz uvodne izjave 11. te uredbe, iscrpne odredbe o posebnim potrebama koje se javljaju u vezi s različitim vrstama prijevoza, poput točke 1.4. poglavlja V. Priloga I. toj uredbi, treba tumačiti i primjenjivati poštujući načelo prema kojem se životinje ne smiju prevoziti na način koji bi mogao izazvati njihovu ozljedu ili nepotrebnu patnju, koje je propisano člankom 3. prvim stavkom, dok drugi stavak tog članka spominje određene opće sastavnice istog načela. Točkama (a) i (f) tog drugog stavka propisane su neke od tih sastavnica, odnosno maksimalno smanjenje trajanja putovanja i obavljanje prijevoza bez kašnjenja.

36 Kad je riječ o „trajanju odmora" u smislu točke 1.4. podtočke (d) koji je potrebno osigurati životinjama kako bi im se dala tekućina i, po potrebi, hrana, svrha tog odmora je, kao što proizlazi iz samog teksta, omogućiti životinjama koje se prevoze odmor od napora i nelagode pretrpljenih tijekom razdoblja kretanja te time i dobar početak drugog razdoblja kretanja. Zaustavljanje vozila može se smatrati opravdanim dok god ono udovoljava toj ključnoj potrebi odmora, neovisno o tome je li razlog njegova produljenja zadovoljavanje isključivo te potrebe ili i drugih potreba povezanih sa samim prijevozom.

37 Zbog toga trajanje odmora između intervala putovanja, u konkretnim uvjetima u kojima se odvijaju taj odmor i prijevoz u cjelini, ne smije biti takvo da predstavlja rizik od ozljeda ili nepotrebne patnje za životinje koje se prevoze. U tom pogledu u svakom pojedinom slučaju potrebne ocjene daje nacionalno tijelo nadležno za isplatu izvoznih subvencija i, ovisno o slučaju, nacionalni sudovi, vodeći računa o svim relevantnim elementima, osobito o primjerenosti donesenih organizacijskih mjera.

38 Istodobno valja utvrditi da je ukupno trajanje putovanja i odmora zajedno, u skladu s točkom 1.4. poglavlja V. Priloga I. toj uredbi, koje prekoračuje 29 sati protivno Uredbi br. 1/2005, uz iznimku koja se sastoji u mogućnosti produljenja za 2 sata u interesu životinja, u skladu s točkom 1.8. tog poglavlja i ne dovodeći u pitanje primjenu odredaba članka 22. te uredbe, koji se odnosi na kašnjenje tijekom prijevoza kad nepredvidive okolnosti onemogućavaju primjenu te uredbe.

39 Naime, kao što je to istaknuo nezavisni odvjetnik u točkama 51. do 55. svojega mišljenja, s jedne strane, dopuštanje ukupnog trajanja putovanja i odmora duljeg od 29 sati bilo bi protivno načelu iz članka 3. prvog stavka Uredbe br. 1/2005, o kojem je bilo riječi u točki 35. ove presude, a koje se sastoji od izbjegavanja rizika nanošenja nepotrebnih ozljeda i patnji životinjama koje se prevoze kao i sastavnicama tog načela – obvezama maksimalnog smanjenja duljine putovanja i obavljanja prijevoza bez kašnjenja. U tom pogledu, u skladu s točkom 1.5. poglavlja V. Priloga I. toj Uredbi, nakon trajanja putovanja određenog u skladu s točkom 1.4. spomenutog poglavlja V., životinje treba istovariti, nahraniti i napojiti te im osigurati odmor od najmanje 24 sata. S druge strane, to je tumačenje poduprto činjenicom da je točkom 1.8. tog poglavlja predviđeno da se trajanje putovanja određeno točkom 1.4. tog poglavlja može produljiti za samo dva sata, i to isključivo u interesu životinja, vodeći računa osobito o udaljenosti odredišta.

40 Drugim dijelom prvog pitanja sud koji je uputio zahtjev nastoji saznati, u bitnome, treba li točku 1.4. poglavlja V. podtočku (d) Priloga I. Uredbi br. 1/2005 tumačiti na način da u okviru cestovnog prijevoza vrste životinja o kojoj je riječ, osobito vrste goveda, dva razdoblja kretanja od najviše četrnaest sati između kojih je obvezan odmor od najmanje jednog sata mogu sadržavati i druge intervale zaustavljanja.

41 Neovisno o tome što bi obvezivanje vozačâ vozila za prijevoz životinja o kojima je riječ da se zaustave tek na kraju razdoblja kretanja, koje može trajati najviše četrnaest sati, u praksi bilo neizvedivo, valja utvrditi da je, u normalnim uvjetima, interval prijevoza tijekom kojeg je vozilo izvan prometa i zaustavljeno objektivno manje tegoban za životinje koje se prevoze nego interval kretanja, kao što to proizlazi iz definicije „mjesta odmora” iz članka 2. točke (t) Uredbe br. 1/2005 koje obuhvaća „svako mjesto tijekom putovanja koje nije odredište” i iz određenih odlomaka mišljenja o dobrobiti životinja tijekom prijevoza, koje je 11. ožujka 2002. sastavio znanstveni odbor za zdravlje i dobrobit životinja, u kojima su istaknute negativne posljedice kretanja vozila na dobrobit životinja koje se prevoze. Slijedom toga, okolnost da razdoblje kretanja koje traje najviše četrnaest sati uključuje jedan ili više intervala zaustavljanja načelno se ne smije smatrati nepovoljnom za dobrobit životinja.

42 Međutim, taj ili ti intervali dodatnog zaustavljanja moraju, s jedne strane, biti opravdani potrebama vezanima uz sam prijevoz i, s druge strane, prilikom izračunavanja najvećeg dopuštenog trajanja razdoblja kretanja od četrnaest sati čiji su oni dio, biti pribrojani intervalima kretanja, u skladu s točkom 1.4. podtočkom (d) poglavlja V. Priloga I. Uredbi br. 1/2005.

43 Slijedom navedenog, na prvo pitanje valja odgovoriti da Prilog I. poglavlje V. točku 1.4. podtočku (d) Uredbi br. 1/2005 treba tumačiti na način da u okviru cestovnog prijevoza vrste životinja o kojoj je riječ, osobito vrste goveda osim teladi, s jedne strane, odmor između razdoblja kretanja načelno može trajati više od jednog sata. Međutim, to trajanje, ako prekoračuje jedan sat, ne smije biti takvo da, u konkretnim uvjetima u kojima se odvijaju taj odmor i prijevoz u cjelini, predstavlja rizik od ozljede ili nepotrebne patnje za životinje koje se prevoze. Usto, ukupno trajanje putovanja i odmora zajedno, u skladu s točkom 1.4. podtočkom (d) tog poglavlja ne smije prekoračiti 29 sati, uz iznimku koja se sastoji u mogućnosti produljenja za 2 sata u interesu životinja, u skladu s točkom 1.8. tog poglavlja, i ne dovodeći u pitanje primjenu odredaba članka 22. te uredbe u slučaju nepredvidivih okolnosti. S druge strane, svako od razdoblja kretanja od najviše 14 sati može sadržavati jedan ili više intervala zaustavljanja. Te intervale zaustavljanja potrebno je prilikom izračunavanja ukupnog najvećeg dopuštenog trajanja razdoblja kretanja od najviše 14 sati čiji su oni dio pribrojati intervalima kretanja.

Drugo pitanje

44 Drugim pitanjem sud koji je uputio zahtjev u biti pita treba li Uredbu br. 817/2010 tumačiti na način da tijelo nadležno za isplatu subvencija za izvoz goveda nije vezano napomenom službenog veterinara na točki izlaza na ispravi koja predstavlja dokaz o izlasku životinja o kojima je riječ iz carinskog područja Unije, u skladu s kojom prilikom cjelokupnog prijevoza tih životinja ili jednog njegova dijela nisu poštovane mjerodavne odredbe Uredbe br. 1/2005.

45 Kao prvo, valja istaknuti da, u skladu s člankom 2., stavcima 2. do 4. Uredbe br. 817/2010, službeni veterinar na točki izlaza provjerava samo jesu li poštovane mjerodavne odredbe Uredbe br. 1/2005 te sastavlja, za tijelo nadležno za isplatu izvoznih subvencija, izvješće koje služi kao potvrda rezultata obavljenih pregleda, pri čemu se ti rezultati navode i na ispravi koja predstavlja dokaz o izlasku iz carinskog područja Unije.

46 S druge strane, u skladu s člankom 5. stavkom 1. točkom (c) Uredbe br. 817/2010, na tijelu nadležnom za isplatu izvoznih subvencija je da procijeni jesu li u okviru prijevoza o kojem je riječ bile poštovane mjerodavne odredbe Uredbe br. 1/2005, pri čemu tu ocjenu treba donijeti na temelju isprava iz članka 4. stavka 2. Uredbe br. 817/2010 i/ili bilo kojeg drugog dostupnog elementa o poštovanju te uredbe. Kad je riječ o dijelu prijevoza obavljenom na području Unije, spomenuti članak 4. stavak 2. odnosi se na ispravu koja predstavlja dokaz o izlasku životinja o kojima je riječ iz carinskog područja Unije, kako ju je ispunio službeni veterinar na točki izlaza, u skladu s člankom 2. stavkom 3. ili 4. zadnjenavedene uredbe. Nadalje, to tijelo, među ostalim, raspolaže i izvješćem tog službenog veterinara, iz članka 2. stavka 2. drugog podstavka iste uredbe. To izvješće, sastavljeno u skladu s obrascem iz Priloga I. toj uredbi, sadržava precizne naznake i zapažanja koja omogućavaju tijelu nadležnom za isplatu izvoznih subvencija da se, po potrebi, upozna s detaljima razloga zbog kojih je službeni veterinar na točki izlaza rezultate obavljenih pregleda ocijenio nezadovoljavajućima, za sve životinje ili dio životinja koje se prevoze, te je tu ocjenu naveo na ispravi koja predstavlja dokaz o izlasku životinja o kojima je riječ iz carinskog područja Unije, kako je to predviđeno spomenutim člankom 2. stavkom 4.

47 Kao drugo, valja podsjetiti da je Sud, odlučujući u okviru ranije važećeg pravnog uređenja, u obrnutoj situaciji u kojoj je napomena službenog veterinara na točki izlaza sadržavala pozitivnu ocjenu glede poštovanja relevantnih odredaba propisa u području prijevoza živih životinja, odlučio da takva ocjena tog veterinara nije neoborivi dokaz tog poštovanja, tako da tijelo nadležno za isplatu subvencija za izvoz goveda njome nije vezano, ako postoje objektivni i konkretni elementi koji dokazuju suprotno (vidjeti, u tom smislu, presude od 13. ožujka 2008., Viamex Agrar Handel, C-96/06, EU:C:2008:158, t. 34., 35., 37. i 41., i od 25. studenoga 2008., Heemskerk i Schaap, C-455/06, EU:C:2008:650, t. 25. i 30.).

48 Budući da su relevantne odredbe o tim zaustavljanjima u bitnome istovjetne odredbama koje su trenutno na snazi, ta je sudska praksa i dalje aktualna.

49 Međutim, ako je moguće osporavati pozitivnu ocjenu službenog veterinara na točki izlaza kojom je utvrđeno da su životinje prevezene u skladu s odredbama čije se poštovanje zahtijeva kako bi se mogle koristiti izvozne subvencije, nema razloga da to ne bude moguće u slučaju negativne ocjene.

50 Slijedom toga, u skladu s odredbama Uredbe br. 817/2010, odluku o poštovanju pretpostavki o kojima ovisi pravo na isplatu izvoznih subvencija, osobito kad je riječ o poštovanju mjerodavnih odredaba Uredbe br. 1/2005, donosi nacionalno tijelo nadležno za tu isplatu, pri čemu podaci koje u okviru njihove suradnje predviđene Uredbom br. 817/2010 pruži službeni veterinar na točki izlaza svakako predstavljaju dokazni element, ali oborive naravi.

51 To tim više vrijedi kad se, kao što je slučaj u glavnom postupku, ocjena tog veterinara ne odnosi na fizičko i zdravstveno stanje životinja, za čiju je ocjenu, u skladu s uvodnom izjavom 5. Uredbe br. 817/2010, potrebno posebno stručno znanje i iskustvo koje zahtijeva da te preglede obavlja veterinar. Naime, pretpostavka relevantnosti koja uobičajeno vrijedi za ocjene koje određena osoba izvršava u okviru područja svoje stručnosti ne primjenjuje se kad se te ocjene odnose na pitanja koja izlaze iz okvira tog područja stručnosti.

52 Slijedom navedenog, na drugo pitanje valja odgovoriti da Uredbu br. 817/2010 treba tumačiti na način da tijelo nadležno za isplatu subvencija za izvoz goveda nije vezano napomenom službenog veterinara na točki izlaza na ispravi koja predstavlja dokaz o izlasku životinja o kojima je riječ iz carinskog područja Unije, u skladu s kojom prilikom cjelokupnog prijevoza tih životinja ili jednog njegova dijela nisu poštovane mjerodavne odredbe Uredbe br. 1/2005.

Troškovi

53 Budući da ovaj postupak ima značaj prethodnog pitanja za stranke glavnog postupka pred sudom koji je uputio zahtjev, na tom je sudu da odluči o troškovima postupka. Troškovi podnošenja očitovanja Sudu, koji nisu troškovi spomenutih stranaka, ne nadoknađuju se.

Slijedom navedenoga, Sud (treće vijeće) odlučuje:

1. **Prilog I., poglavlje V., točku 1.4. podtočku (d) Uredbe (EZ) br. 1/2005 od 22. prosinca 2004. o zaštiti životinja tijekom prijevoza i s prijevozom povezanih postupaka i o izmjeni direktiva 64/432/EEZ i 93/119/EZ i Uredbu Komisije (EU) br. 1255/97 treba tumačiti na način da u okviru cestovnog prijevoza vrste životinja o kojoj je riječ, osobito vrste goveda osim teladi, s jedne strane, odmor između razdoblja kretanja načelno može trajati više od jednog sata. Međutim, to trajanje, ako prekoračuje jedan sat, ne smije biti takvo da, u konkretnim uvjetima u kojima se odvijaju taj odmor i prijevoz u cjelini, predstavlja rizik od ozljeda ili nepotrebne patnje za životinje koje se prevoze. Usto, ukupno trajanje putovanja i odmora zajedno, u skladu s točkom 1.4. podtočkom (d) tog poglavlja, ne smije prekoračivati 29 sati, uz iznimku koja se sastoji u mogućnosti produljenja za 2 sata u interesu životinja, u skladu s točkom 1.8. tog poglavlja, i ne dovodeći u pitanje primjenu odredaba članka 22. te uredbe u slučaju nepredvidivih okolnosti. S druge strane, svako od razdoblja kretanja od najviše 14 sati može sadržavati jedan ili više intervala zaustavljanja. Te intervale zaustavljanja potrebno je prilikom izračunavanja ukupnog najvećeg dopuštenog trajanja razdoblja kretanja od 14 sati čiji su oni dio pribrojati intervalima kretanja.**

2. **Uredbu Komisije (EU) br. 817/2010 od 16. rujna 2010. o utvrđivanju detaljnih pravila u skladu s Uredbom Vijeća (EZ) br. 1234/2007 u pogledu zahtjeva za dodjelu izvoznih subvencija u vezi s dobrobiti živih životinja vrste goveda tijekom prijevoza treba tumačiti na način da tijelo nadležno za isplatu subvencija za izvoz goveda nije vezano napomenom službenog veterinara na točki izlaza na ispravi koja predstavlja dokaz o izlasku životinja o kojima je riječ iz carinskog područja Europske unije, u skladu s kojom prilikom cjelokupnog prijevoza tih životinja ili jednog njegova dijela nisu poštovane mjerodavne odredbe Uredbe br. 1/2005.**

Potpisi